

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta

Sivistysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta (HE 43/2022 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sivistysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Anna Vuopala, opetus- ja kulttuuriministeriö
- teollisuusneuvos Mikko Huuskonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- hovioikeudenneuvos Kristiina Harenko, Helsingin hovioikeus
- johtaja Juha Vesala, IPR University Center
- yhteiskuntasuhdejohtaja Taina Roth, MTV Oy
- toiminnanjohtaja Laura Kuulasmaa, Audiovisual Producers Finland – APFI ry
- varapuheenjohtaja Tapani Tarvainen, Electronic Frontier Finland - Effi ry
- lakimies Minna Aalto-Setälä, Keskuskauppakamari
- toimitusjohtaja Valtteri Niiranen, Kopiosto ry
- edunvalvontajohtaja Lauri Kaira, Luovan työn tekijät ja yrittäjät ry
- toimitusjohtaja Risto Salminen, Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry
- toimitusjohtaja Elina Ussa, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry
- tulevaisuuden tutkija Risto Linturi
- professori Marcus Norrgård

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Google Finland Oy
- Sanoma Media Finland Oy
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Gramex äänitemusiikin tekijänoikeusjärjestö ry
- Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry
- Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
- Medialiitto ry

Valiokunnan lausunto TaVL 43/2022 vp

- Musiikkituottajat - IFPI Finland ry
- Suomen avoimien tietojärjestelmien keskus - COSS ry
- Suomen Muusikkojen Liitto ry
- Suomen Näyttelijäliitto ry
- Suomen Yrittäjät ry
- Tekijäfoorumi
- Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry
- Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta
- Tieteentekijöiden liitto ry
- muusikko Mikko Alatalo

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Kilpailu- ja kuluttajavirasto

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksen tavoitteena on panna täytäntöön kaksi tekijänoikeuksiin liittyvää direktiiviä eli tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla ja direktiivien 96/9/EY ja 2001/29/EY muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/790 (ns. dsm-direktiivi) sekä lähetystoimintaa harjoittavien organisaatioiden tiettyihin verkkolähetyksiin ja televisio- ja radio-ohjelmien edelleenlähetysiin sovellettavien tekijänoikeuden ja lähioikeuksien käyttämistä koskevien sääntöjen vahvistamisesta ja neuvoston direktiivin 93/83/ETY muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2019/789 (ns. verkko-lähetysdirektiivi).

Dsm-direktiivin tarkoituksena on modernisoida EU:n tekijänoikeussäätelyä, ja se on hallituksen esityksessä todetun mukaisesti merkittävin uudistus tekijänoikeuden alalla yli kahteenkymmeneen vuoteen. Direktiivissä säädetään mm. tekijänoikeuden rajoituksista (tiedonlouhinta, opetuskäyttö, parodia, kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttö kulttuuriperintölaitoksissa), sopimussuhteista (asianmukainen ja oikeasuhtainen korvaus, oikeus saada selvitys, peruutus-oikeus tekijöille ja esittäville taiteilijoille), lehtikustantajan lähioikeudesta sekä suojatun sisällön käytöstä verkkopalveluissa.

Dsm-direktiiviin kuulumattomana elementtinä ehdotetaan tekijänoikeuslaissa säädettäväksi kuvatalenteella esiintyvän esittävän taiteilijan yksinoikeuden laajentamisesta. Muut EU-säätelyyn kuulumattomat kansalliset säädöstarpeet on siirretty myöhempään valmisteluun.

Verkkolähetysdirektiivissä säädetään lähetystoimintaa harjoittavien organisaatioiden verkossa tarjottavista oheispalveluista, televisio- ja radio-ohjelmien edelleenlähetyksestä sekä ohjelmien lähetyksestä suoran siirron menetelmällä. Direktiivin tarkoituksena on viedä EU:n lainsäädäntöä teknologianeutraalimpaan suuntaan.

EU:n säädösehdotusten johdosta on laadittu v. 2016 valtioneuvoston kirjelmät, joista U 63/2016 vp koskee dsm-direktiiviä ja U 61/2016 vp verkkolähetysdirektiiviä. Talousvaliokunta on antanut lausuntonsa ensin mainitussa asiassa (TaVL 3/2017 vp). Talousvaliokunta on todennut tuol-

Valiokunnan lausunto TaVL 43/2022 vp

loin, että direktiiviehdotukseen on koottu joukko toimenpiteitä, jotka eivät sellaisenaan liity toisiinsa vaan joilla pyritään pistemäisesti paikkaamaan järjestelmän ongelmakohtia, ja että ehdotuksen kokonaisvaikutuksia luovan alan toimintaedellytyksiin ja markkinoiden toimivuuteen on vaikea arvioida. Valiokunta katsoo, että direktiiviehdotukseen kohdistunut toteamus vaikutusten arvioinnin vaikeudesta pätee myös nyt käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen.

Talousvaliokunta toteaa, että sille annetuissa asiantuntijalausunnoissa on esitetty keskenään ristiriitaisia näkemyksiä erityisesti dsm-direktiivin 17 artiklaa ja verkkolähetysdirektiiviä koskevan sääntelyn osalta. Osa lausunnonantajista toteaa, että esitetyt muutokset vastaavat hyvin direktiivien säännöksiä, kun taas toisissa lausunnoissa katsotaan, että ehdotettu sääntely poikkeaa EU-sääntelystä. Monissa asiantuntijalausunnoissa tuodaan esiin hallituksen esityksen vaikutustenarvioinnin puutteellisuus. Lausunnonantajissa on myös herättänyt hämmennystä se, että syksyllä 2021 lausunnolla ollut esitysluonnos on osittain ollut sisällöltään hyvin erilainen kuin nyt käsitellyssä oleva hallituksen esitys.

Valiokunta pitää tärkeänä, että tekijänoikeussääntelyssä otetaan tasapainoisella tavalla huomioon eri osapuolten intressit. Tavoitteena tulee olla mahdollisimman selkeä ja yksiselitteinen lainsäädäntö, vaikka direktiivien ja tekijänoikeuslain tulkinta tuleekin todennäköisesti muovautumaan monin osin vasta tuomioistuinten oikeuskäytännön kautta.

Talousvaliokunnan näkemyksen mukaan tekijänoikeuslainsäädännön tulee olla lähtökohdiltaan mahdollistavaa ja teknologianeutraalia. Talousvaliokunta katsoo, ettei sääntelyssä tule rajoittaa sopimusvapautta siltä osin kuin se ei ole välttämätöntä. Näin ollen esimerkiksi verkkolähetysdirektiivin täytäntöönpanoon liittyvissä säännöksissä kollektiivihallinnon tulee olla ainoastaan täydentävä lisensiointimuoto tilanteissa, joissa direktiivi mahdollistaa suoran sopimisen eri osapuolten välillä.

Talousvaliokunta korostaa aiempia lausuntojaan vastaavasti tekijänoikeusmarkkinoiden tasapainoisten kilpailuolosuhteiden merkitystä. Sisältöjen laillinen saatavuus sekä toimivat ja tasapainoiset tekijänoikeusmarkkinat ovat merkityksellisiä niin luovan alan kuin kuluttajien näkökulmasta.

Ehdotettu tekijänoikeuslain uudistus on syytä saada voimaan niin pian kuin mahdollista, sillä saadun selvityksen mukaan komissio on jo ryhtynyt toimenpiteisiin direktiivien kansallisen täytäntöönpanon viivästyksen vuoksi. Valiokunta katsoo, että tekijänoikeuslain uudistustyötä on syytä myös jatkaa kansallisten muutostarpeiden osalta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Talousvaliokunta esittää,

että sivistysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto TaVL 43/2022 vp

Helsingissä 14.10.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Katri Kulmuni kesk

jäsen Atte Harjanne vihr

jäsen Mari Holopainen vihr

jäsen Hannu Hoskonen kesk

jäsen Eeva Kalli kesk

jäsen Pia Kauma kok

jäsen Matias Mäkyne sd

jäsen Raimo Piirainen sd

jäsen Sakari Puisto ps

jäsen Janne Sankelo kok

jäsen Veikko Vallin ps

jäsen Tuula Väättäinen sd

varajäsen Kai Mykkänen kok

varajäsen Juha Mäenpää ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Maiju Tuominen